

Miloš
Mikeln

Vse ob svojem času

»Kdor hoče primerno raziskovati, kateri ustavni red je najboljši, mora najprej ugotoviti, kakšno življenje je najbolj zaželeno. Dokler to ni znano, bo neizogibno ostalo neznano tudi, katera ustava je najboljša. . . . Torej se je treba najprej zediniti o tem, katera je tako rekoč oblika življenja, ki si jo vsi najbolj želijo, nato pa o tem, ali je ta za skupnost in za posameznika ista ali drugačna.« Aristotel: POLI-

TIKA, 7. knjiga, okrog 330 pred našim štetjem.

». . . z namenom oblikovati popolnejšo Unijo, uvesti pravico, zavarovati notranji mir, poskrbeti za narodno obrambo, pospeševati splošno blaginjo, in zagotoviti blagoslov svobode nam in našemu potomstvu . . .« Ustava Združenih držav Amerike, 1787.

». . . se je popolnoma spremenil odnos razrednih sil . . . Proletariat se je spremenil v popolnoma nov razred . . . nov tip kmetov . . . nov tip inteligence . . . Te korenite spremembe v življenju ZSSR . . . so našle svoj izraz v novi Ustavi ZSSR.« Zgodovina VKP(b), kratki kurz, 1938.

Naj bo citatov dovolj, čeprav bi kajpak v dva tisoč letih med Aristotelom in modernimi časi našel še pravo goro drugih, ki tudi potrjujejo staro reklo: vse ob svojem času.

Torej: ustavo kakšne dežele je treba spremeniti, ko je kakšno obdobje v njenem razvoju končano in so postavljeni solidni temelji novega. Sprememba ustave je smotrna samo, kadar je potrebna, potrebna pa je takrat, ko se v njej zapisana načela izkažejo za preživela, obenem pa so se že izoblikovala nova, utemeljena na spremenjenih družbenih odnosih, v novih razmerah, novi miselnosti, v drugačnem življenju skupnosti.

(Brez pogojev za uspeh in zato nesmotrno in nekoristno jo je seveda mogoče spreminjati kadar koli.)

Hic et nunc, tu in zdaj nič ne vemo o tem, »kakšne oblike življenja si vsi želimo«. Ni svobodnjaškega patosa (čeprav na oko naivnega) očetov ameriške ustave, najstarejše danes veljavne na svetu, ni niti objestne samozavesti (čeprav lažne) zmagovalnega stalinizma. In ni pred vsem drugim, kajti za to gre ali bi naj šlo, opravljenih bistvenih sprememb ali vsaj zanesljivo spoznanih in od večine priznanih odločnih korakov v temeljne družbene spremembe, kakršne so od 1918 in potem zlasti od 1945 dalje nekajkrat pretresle ljudstva Jugoslavije, da je bil pravi čas za spremembe ustave te dežele.

Zato se sedanje jugoslovansko ustavno spreminjanje mora izroditi v samo še ene duhovne vaje naše sodobne politične birokracije, jalov ritual s puhlim veličastjem, saj gre za Ustavo, ali ne, in To bo pa že dalo Zadevi malo v teh žalostnih časih tako potrebnega Veličastja, ali ne.

Predlagam:

1. skupščine, predsedstva in izvršni sveti Srbije, Vojvodine in Kosova naj se sporazumejo o ukrepih, potrebnih za to, da bodo vsem prebivalcem te republike zagotovljene pravice, ki jim jih obljublja naša sedanja ustavna

ureditev, in vsa zvezna politična in vsakršna druga struktura jim je pri tem dolžna pomagati;

2. sedanja ustavna razprava naj se odloži in preloži.

Misel o ustavnih spremembah (izrečena 24. 9. 1987 v Skupščini SRS)

Tone
Pavček

Predlog za spremembo ustave SR Slovenije je na pogled logično nadaljevanje postopka za spremembo ustave SFRJ. Če pa pomislimo, da je v tem času in v teh razmerah in s temi tendencami, ki so v družbi prisotne, kočljivo spreminjati ustave, še zlasti, če gredo spremembe na slabše, je tudi predlog za spremembo slovenske ustave v osnovi sporen.

Nenazadnje tudi zato, ker je po logiki stvari temeljna, primerna ustava federalne enote republike, a že sedaj se kolo drugače vodi. Jasno je, da mora biti republiška ustava v skladu z zvezno, a to v danem primeru ne more iti na škodo posebnosti, saj bi morala biti zvezna ustava splošni akt, okvir, ki omogoča polno življenje in izražanje posebnosti v republikah, narodov in narodnosti te države in njihovo perspektivo. To še toliko bolj zaradi številnih različnosti, ki jih vsakršno poenotenje siromaši.

Ko sem ob koncu letošnje zime v tej skupščini glasoval proti predlogu za začetek postopka za spremembo ustave SFRJ, me je vodila dokaj jasna misel, da v tem času in v teh razmerah nova ustava ne bo prinesla kakšne pomladi narodom in narodnostim naše domovine. Ugovori zoper ustavo iz leta 1974 (tudi v tej skupščini in celo s citati avtorja te ustave, tovariša E. Kardelja), ustave, ki je postala dežurni krivec za nefunkcioniranje funkcionarjev in države, zaradi tako imenovane svoje prevelike decentralizacije, so nakazovali smer razvoja spremembam: – k centralizaciji.

Osnutek amandmajev k ustavi SFRJ to v mnogočem in zgovorno potrjuje. Omejevanje in oženje pristojnosti, zakonodajne, izvršilne in sodne, federalnih enot in s tem krepitev in širjenje pristojnosti centra, zveze, države, pomeni omejevanje suverenosti in državnosti republik, kar vsekakor ni korak naprej, a sta zagotovo dva koraka nazaj. Hkrati je to izraz nerazumevanja tendenc sodobnega časa, potreb naše družbe in nenazadnje je to tudi zastoj v demokratizaciji družbe. Ob prebiranju teh amandmajev dobi človek občutek, da je njihovo osnovno gibalno, ki je narekovalo te formulacije, nekakšen strah pred suverenostmi republik, strah pred politično in ekonomsko demokracijo, pred delovanjem trga in tržnih zakonitosti, pred ustvarjalnimi zmožnostmi ljudi. Za resnično prenovu te družbe, za izhod iz gospodarske, moralne in vsakršne krize bi morali najti drugačne